

valtiovarainministeriö@vm.fi

Viite: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi väestötietolain muuttamiseksi VM/2067/03.01.00/2017

Yleisiä huomioita

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa aluksi, että lakiehdotuksen tarkoituksena on tarkistaa VTJ -lain henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten vastaavuus suhteessa EU:n tietosuoja-asetuksen säännöksiin. MMM pitää siten ilmeisenä, että ne VTJ -lain säännökset, joita ei nyt esitetä muutettaviksi, ovat sisällöllisesti tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan liikumavaran mukaisia. MMM:n näkemyksen mukaan tämän seikan voisi tuoda selkeämmin esille esityksen perusteluissa.

Perusteluissa on muutamia mainintoja arkaluonteisista henkilötiedoista, mutta esityksessä ei arvioida väestötietojärjestelmästä annetun lain säännöksiä suhteessa tietosuoja-asetuksen 9 artiklan ja 10 artiklan vaatimuksiin. Asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa kielletään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien tietojen käsittely (esim. sellaiset henkilötiedot, joista ilmenee henkilön rotu tai etninen ryhmä) ja 2 kohdassa säädetään poikkeuksista erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien tietojen käsittelykieltoon (poikkeuserusteena tärkeä yleinen etu). Asetuksen 10 artiklassa säädetään rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä asetamalla niiden käsittelylle erilliset vaatimukset. Kun esimerkiksi väestötietolain voimassa olevassa 23 §:ssä säädetään oikeudesta saada tietoja viranomaisilta (esim. tuomioistuimet ja Rikosseuraamuslaitos; uskonnolliset yhdyskunnat; terveydenhuollon toimintayksiköt ja ammattihenkilöt; sosiaalihuollon toimintayksiköt ja ammattihenkilöt), vaikuttaisi siltä, että VTJ-lain tietoihin saattaa sisältyä tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa (erityiset henkilötietoryhmät) tai 10 artiklassa (Rikosseuraamuslaitokselta saatavat tiedot) tarkoitettuja tietoja. MMM katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa ko. asiaan tulisi kiinnittää huomiota.

Poikkeaminen EU:n tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa rekisteröidylle säädetyistä oikeuksista

Väestötietolain uusi 74a § *Oikeus käsittelyn rajoittamiseen* kuuluu seuraavasti: "Tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa ei sovelleta väestötietojärjestelmään eikä Väestörekisterikeskuksen varmentajan toimintaan liittyviin järjestelmiin."

EU:n tietosuoja-asetuksen 23 artiklan nojalla jäsenvaltioilla on mahdollisuus säätää poikkeuksia asetuksen 18 artiklassa säädetyistä rekisteröidyn oikeudesta rajoittaa henkilötietojensa käyttöä. Rekisteröidyllä on tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a -alakohdan nojalla oikeus kiistää henkilötietojensa paikkansapitävyys. Tästä voi joissakin tapauksessa olla seurauksena viranomaisen lakisääteisen tehtävän suorittamisen estyminen tilanteissa, joissa ratkaisu perustuu rekisteröityä koskeviin henkilötietoihin.

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdassa todetaan, että jos ”käsittelyä on rajoitettu 1 kohdan nojalla, näitä henkilötietoja saa säilyttämistä lukuun ottamatta, käsitellä ainoastaan rekisteröidyn suostumuksella taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tahi toisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevista syistä.” MMM:n em. tietosuojauudistukseen liittyvässä luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä ja tietojen luovuttamista koskevien säännösten muuttamisesta (MMM009:00/2017) katsotaan, että tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan säännös mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn, jos kyse on unionin tai kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta tehtävästä. MMM:n näkemyksen mukaan viranomaisen tehtävien hoitamisen estyminen olisi sellainen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltion yleistä etua koskeva peruste, jonka nojalla henkilötietojen käsittely olisi mahdollista suoraan ao. kohdan nojalla ilman poikkeuksiakin.

Jos kuitenkin katsotaan, että viranomaisten lakisääteisten tehtävien suorittaminen edellyttää poikkeussäännöstä tietosuoja-asetuksen 18 artiklasta, tulisi tästä maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan säätää yleislailla (tietosuojalaki) säädösvalmisteluohjeiden mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena sellaista menettelyä, jossa poikkeussäännös sisällytettäisiin jokaiseen sektorilakiin erikseen eikä ministeriö ole tämän vuoksi myöskään sisällyttämässä vastaavaa säännöstä erityislainsäädäntöönsä. Jos kaikesta huolimatta toimittaisiin em. tavalla, MMM:n hallinnonalalla tulisi tehdä vastaava säännös kymmeniin eri lakeihin.

Väestötietojärjestelmän tietojen luovuttaminen

VTJ -lain 28 § sisältää säännökset tietojen luovuttamisen yleisistä edellytyksistä. HE -luonnoksen sivun 19 yleisperustelujen mukaan ”Väestötietolain 28 pykälää ehdotetaan muutettavan niin, että rekisterihallinnon viranomainen voisi kieltäytyä luovutuksesta, kun vastaanottajan toiminnan voidaan perustellusta syystä epäillä loukkaavan henkilön yksityiselämän tai henkilötietojen suoja, hänen etujaan tai oikeuksiin taikka vaarantavan valtion turvallisuutta. Voimassa oleva sanamuoto voidaan tulkita niin, että kieltäytyminen edellyttää riskin kohdistuvan konkreettisemmin väestötiedon luovutukseen. Tarkoituksena olisi varmistaa, että rekisterihallinnon viranomainen voi kieltäytyä luovutuksesta tapauksissa, joissa vastaanottajan toiminnassa on todettuja puutteita, mutta viranomaisen on vaikea osoittaa juuri väestö-tietojärjestelmän tietoihin kohdistuvaa väärinkäytöstä. Kysymys voi esimerkiksi olla siitä, että hakijan toiminnassa on todettu henkilötietojen loukkaus, mutta loukkauksella ei ole yhteyttä väestötietoja sisältävään rekisteriin.”

MMM:llä ei ole huomauttamista ehdotettuun muutokseen. Saattaisi kuitenkin olla perusteltua sisällyttää tuonkaltainen säännös suoraan yleislakiin eli julkisuuslakiin.

Ylijohtaja

Pentti Lähteenoja

Lainsäädäntöneuvos

Leo Olkkonen

Tiedoksi

maarit.huotari@vm.fi